

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu o!

COĞRAFYA

TÜRKİYE'NİN YER ŞEKİLLERİ (OVALAR VE PLATOLAR)

Türkiye'nin Ovaları

Ova: Akarsular tarafından çok fazla aşındırılmamış düzlüklerdir.

Türkiye Ovalarının Genel Özellikleri

1) Türkiye ovalarının yükseltileri batıdan doğuya ve kıyıdan iç kesimlere doğru artar. Buna bağlı olarak, ovalar gösterilirken farklı renkler kullanılır.

Yükseltisi 0 – 200 metre olan yerler koyu yeşil,

Yükseltisi 200 – 500 metre olan yerler yeşil,

Yükseltisi 500 – 1000 metre olan yerler sarı,

Yükseltisi 1000 – 1500 metre olan yerler turuncu ve açık kahverengi,

Yükseltisi 1500 – 2000 metre olan yerler kahverengi,

Yükseltisi 2000 metrenin üzerinde olan yerler koyu kahverengi ile gösterilir.

ÖRNEK

Bir Türkiye fiziki haritasında, yaklaşık aynı boylam üzerinde olan iki ovanın farklı renklerle gösterilmesi aşağıdakilerden hangisine bağlanabilir?

- A) Eğim değerlerinin farklı olmasına
- B) Yüz ölçümlerinin farklı olmasına
- C) Yüksekliklerinin farklı olmasına
- D) Enlem derecelerinin farklı olmasına
- E) Bitki örtülerinin farklı olmasına

KPSS 2013

Kahverenginin hakim olduğu bölgelerde,

- Yıllık ve günlük sıcaklık farkları fazladır.
- Karlı ve donlu gün sayısı fazladır.
- Akarsuların aşındırma ve taşıma gücü fazladır.
- Denge profilinden uzaktır.

- Ulaşım güçtür ve yol yapım maliyeti fazladır.
- Fiziksel (mekanik) ufalanma şiddetlidir.
- Gerçek ve izdüşümsel alanlar arasındaki fark fazladır.
- Nüfus yoğunluğu azdır.
- Ekonomik faaliyetler zor ve kısıtlıdır.

ÖRNEK

Bir Türkiye fiziki haritasında kahverengi tonlarının fazla olduğu yerlerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Karın yerde kalma süresinin uzun olduğu
- B) Yıllık sıcaklık farkının az olduğu
- C) Gerçek alanla izdüşümsel alan arasındaki farkın fazla olduğu
- D) Akarsuların çağlayanlar oluşturduğu
- E) Ulaşımda güçlüklerle karşılaşıldığı

KPSS 2009

The map displays the Republic of Turkey with its extensive coastline and inland regions. Key features include:

- Geographical Features:** The Black Sea (Karadeniz) to the north, the Aegean Sea (Ege Denizi) to the west, and the Mediterranean Sea (Akdeniz) to the south. Major mountain ranges like the Taurus and Zagros are visible.
- Political Borders:** Turkey is bordered by Bulgaria, Georgia, Armenia, Iraq, Syria, Iran, Azerbaijan, and Cyprus.
- Major Cities:** Istanbul, Ankara, Izmir, Bursa, Antalya, and many others are marked with yellow dots and labeled.
- Infrastructure:** A network of roads (red and orange lines) and railways (black lines) is shown across the country.
- Scale and Legend:** A scale bar indicates a ratio of 1:2,200,000. A legend in the bottom right corner explains various symbols used on the map, including different types of roads, railways, and geographical features.

2) Ovalar Türkiye'de daha çok tarım alanı olarak kullanılırlar.

3) Ulaşımın kolay olması nedeniyle ovalar önemli yerleşme ve sanayi merkezi haline gelmiştir. Bu durum, doğal dokunun bozulması ve tarım topraklarının yerleşim ve sanayi bölgeleri altında kalmasına neden olmaktadır.

4) Türkiye'nin ovalarında drenaj (su boşaltım ağı) yetersiz olduğu için ovalar, çevreden gelen sularla beraber bataklık alanlarına dönüşebilmektedir. Bu durum, özellikle bazı ovaların tabanında suyun birikmesine ve yeraltı sularının zengin olmasına neden olmaktadır.

5) Ovaların büyük kısmı akarsular tarafından alüvyonlarla doldurulduğu için gevşek zemine sahiptir. Bu da, depremde oluşabilecek hasarın büyüklüğünü artırıcı etki yapar.

Oluşumuna Göre Ova Çeşitleri

A) Tektonik Ovalar

Fay hatlarındaki çöküntüler üzerine akarsuların alüvyonları biriktirmesi sonucu oluşur. Bu nedenle bu ovalar sıcak su kaynakları, maden suları, tektonik göl çanakları ile paralellik gösterir. Türkiye’de ovaların büyük kısmı tektonik ova özelliği gösterir.

Bunların başlıcaları:

Marmara Bölgesi: Adapazarı Ovası, Balıkesir Ovası, Bursa Ovası, Mustafa Kemalpaşa Ovası, Ergene Ovası, İnegöl Ovası Marmara Bölgesi’nde bulunan tektonik ovalardır.

Ege Bölgesi: Soma Ovası, Bergama Ovası, Turgutlu Ovası, Salihli Ovası, Akhisar Ovası, Tire Ovası, Torbalı Ovası, Alaşehir Ovası, Söke Ovası, Ödemiş Ovası, Yeni Pazar Ovası ve Koçarlı Ovası.

Akdeniz Bölgesi: Amik Ovası ve Kahramanmaraş Ovası.

Karadeniz Bölgesi: Bolu Ovası, Düzce Ovası, Tosya Ovası, Sulu Ova, Taş Ova, Merzifon Ovası, Erbaa Ovası, Niksar Ovası, Turhal Ovası, Zile Ovası ve Artova Ovası.

Doğu Anadolu Bölgesi: Malatya Ovası, Elazığ Ovası, Varto Ovası, Hınıs Ovası, Karlıova, Iğdır Ovası, Elbistan Ovası, Erzurum Ovası, Erzincan Ovası, Yüksekova, Tercan Ovası, Pasinler Ovası.

İç Anadolu Bölgesi: Konya Ovası, Kayseri Ovası, Develi Ovası, Aksaray Ovası, Eskişehir Ovası, Çubuk Ovası.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi: Ceylanpınar Ovası, Suruç Ovası, Birecik Ovası, Harran Ovası.

- Tektonik ovalar ve fay hatlarının paralelliği, unutulmaması gereken önemli bir ayrıntıdır.

TÜRKİYE FİZİKİ HARİTASI

B) Delta Ovaları

Akarsuların aşındırıp getirdiği alüvyonları deniz kıyısında, akış hızlarının azalmasına bağlı olarak, biriktirmeleri sonucu oluşur. Bir yerde delta oluşuyorsa:

- Gel-git etkisi azdır.
- Kıyı derinliği azdır.
- Akarsu bol alüvyon taşımaktadır.
- Kıyıda güçlü akıntı ve dalga etkili değildir.
- Erozyona bağlı toprak taşınması fazladır.

- Delta ovaları tarımsal ihracatın büyük kısmını karşılar, bu anlamda ülke ekonomisine büyük yarar sağlar. Başlıca delta ovaları:

Ege Bölgesi: Balat Ovası (Büyük Menderes), Selçuk-Efes Ovası (Küçük Menderes), Menemen Ovası (Gediz), Dikili Ovası (Bakırçay).

Akdeniz Bölgesi: Çukurova (Seyhan ve Ceyhan) ve Silifke Ovası (Göksu).

Karadeniz Bölgesi: Bafra Ovası (Kızılırmak) ve Çarşamba Ovası (Yeşilırmak).

- Unutulmamalıdır ki; delta ovaları kıyı ovalardır ve iklim, tarım faaliyetleri açısından iç bölge ovalarına göre daha elverişlidir. Bu nedenle sanayi bitkileri gibi yüksek gelir getiren ürünler daha çok kıyı ovalarda üretilir. Ayrıca kıyı ovalar, ürün çeşidinin en fazla olduğu ovalardır.

ÖRNEK

Türkiye'nin kıyı kesimlerindeki ovalarda tarımsal ürün çeşidinin, iç kesimlerdeki ovalara göre daha fazla olmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toprak çeşitliliğinin fazla olması
- B) İklim koşullarının elverişli olması
- C) Modern tarım yöntemlerinin kullanılması
- D) Ulaşım olanaklarının çeşitli olması
- E) Pazarlama olanaklarının gelişmiş olması

KPSS 2012

[illegible]

C) Karstik (Gölova) Ovalar

Kalker (kireç taşı) çözünerek, çok geniş araziler üzerinde düzlükler oluşturur. Bu tür ovalara polye ovası da denir.

- Kireç taşı geçirimlidir. Bu nedenle yüzey suyu bu alanlarda azdır.
- Kireç taşının oluşturduğu bu arazilere karstik arazi denir ve Akdeniz Bölgesi Antalya Bölümü, Isparta, Burdur, Denizli çevresinde görülür.
- Üzerinde tarım yapılır, ancak kireç yoğun olursa verim düşer.

Başlıca karstik ovalar:

- Tefenni (Burdur)
- Acipayam (Denizli)
- Korkuteli (Antalya)
- Kestel (Burdur)
- Elmalı (Antalya)
- Muğla Ovası

[illegible]

D) Eski Göl Yeri Ovaları

İç Anadolu Bölgesi'nde yaygın olarak bulunan bu ova çeşidi, göl olan yerlerin sularının zamanla çekilmesiyle oluşan çanakların, sel ve akarsuların taşıdığı alüvyal malzeme ile dolması sonucu oluşmuştur. Konya Ovası ve Ereğli Ovası gibi.

E) Lav Örtüsü Ovaları

Volkanizmanın hareketleri sonucu ortaya çıkan ovalardır. En yaygın Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunur. Muradiye Ovası, Malazgirt Ovası ve Çaldıran Ovası lav örtüsü ovalarına örnektir.

F) Dağ Eteği Ovaları

Dağlık bölgede taşınan malzemelerin dağın yamaç kısmında, eğiminin az olduğu yerlerde birikmesi sonucu ortaya çıkan ovalardır.

- Bursa Ovası, Akşehir Ovası ve İnegöl Ovası gibi ovalar.

Türkiye'nin Platoları

Plato: Akarsular tarafından derince yarılmış düzlüklerdir.

- Türkiye'de platolar geniş yer kaplamaktadır. Engebeli ve dağlık bir ülke olmamıza rağmen bu kadar çok plato olmasının sebebi, 3. ve 4. jeolojik zamanlarda ülkemizde gerçekleşen toplu yükselmedir.
- Platoları yaran akarsulardan tarım sulamasında yararlanmak zordur. Bunun nedeni, vadiyi yaran akarsuyun derine inmiş olmasıdır. Bu nedenle pek çok yerde sulama amaçlı barajlar bulunmaktadır.
- Platolar bulundukları yükselti, iklim özellikleri, toprak özellikleri, ulaşım şartları, sanayi ve şehirleşme alanlarına olan konumları farklı olabildiği için pek çok alanda ülke ekonomisine katkı sağlar.

Oluşumlarına Göre Türkiye'nin Platoları

A) Volkanik Platolar: Lav tabakalarının akarsular tarafından yarılmasıyla oluşan plato çeşididir.

Erzurum – Kars Platosu ve Ardahan Platosu

- Ülkemizdeki en yüksek platolar volkanik platolardır.
- Toprakları verimlidir. Ancak yükselti ve iklim şartları elverişsiz olduğu için tarım ürünleri kısıtlıdır.

- Çayır ve iğne yapraklı ormanlar bu platolarda yer alır.
- Yükseltisi nedeniyle yazları sıcak ve kurak geçmez.
- Dağ çayırları yaygın olduğundan büyükbaş hayvancılık ve arıcılık faaliyetinde de kullanılır.
- Sebze tarımı, meyve tarımı ve seracılığın yapılamadığı yerler olarak gösterilebilir.

B) Karstik Platolar

Kalker ve jips gibi eriyebilen ya da çözülebilen kayaçların bulunduğu arazilerin akarsular tarafından aşındırılması sonucu oluşan platolardır.

- Akdeniz Bölgesi'ndeki Taşeli Platosu ve Antalya'nın batısındaki Teke Platosu.
- Bu platolarda arazi geçirimli olduğundan su bulmak zorlaşmaktadır ve bu durum nüfusun seyrek olmasına neden olmuştur.

C) Tabaka Düzlüğü Platoları: Tabaka uzanışı yatay duruşlu olan tortulların akarsular tarafından derin bir şekilde yarılması ile oluşan platolardır.

- Genellikle İç Anadolu Bölgesi'nde yaygın olan bu platolarda tahıl tarımı ve küçükbaş hayvancılık yaygındır.
- İç Anadolu Bölgesi'nde: Haymana Platosu, Cihanbeyli Platosu, Obruk Platosu, Bozok Platosu, Uzunyayla Platosu.
- Ege Bölgesi'nde: Yazılıkaya Platosu.
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde: Gaziantep Platosu ve Şanlıurfa Platosu tabaka düzlüğü platolarına örnektir.

TÜRKİYE FİZİKİ HARİTASI

ÖRNEK

Yukarıdaki haritada gösterilen Karabük şehrinden Konya şehrine doğru çizilecek hat boyunca hareket eden bir kişinin, sırasıyla aşağıdaki jeomorfolojik birimlerden hangilerini görmesi beklenir?

- A) Küre Dağları, Cihanbeyli Platosu, Sultan Dağları
- B) Köroğlu Dağları, Haymana Platosu, Cihanbeyli Platosu
- C) Köroğlu Dağları, Haymana Platosu, Sultan Dağları
- D) Küre Dağları, Haymana Platosu, Cihanbeyli Platosu
- E) Köroğlu Dağları, Cihanbeyli Platosu, Sultan Dağları

KPSS 2013

D) Aşınım Platoları (Peneplen): Aşınma sonucu düzleşen yerlerin, herhangi bir yükselme olmaksızın, sonraları akarsular tarafından yarılması sonucu oluşan platolardır.

- **Marmara Bölgesi'nde:** Çatalca – Kocaeli Platosu
- **Karadeniz Bölgesi'nde:** Perşembe Platosu